



## Oponentský posudek diplomové práce

**Název práce:** Rozdílnost pojetí profese sociální práce sociálními pracovníky a studenty sociální práce

**Autor práce:** Michaela Pošvářová

**Obor studia:** Etika v sociální práci

**Posudek vypracoval:** Alois Kříšťan

**Datum:** květen 2014

Autorka uvádí jako cíl své práce „zjistit, zda mezi studenty jednotlivých oborů existují rozdíly v pojetí sociální práce a zda lze studijní obor považovat za determinantu příklonu k pojetí sociální práce“. Takto formulovaný cíl je v souladu s profilem oboru sociální práce; soulad s etickým specifikem oboru pak zajišťuje to, že patrně jako jednu z charakteristik pojetí sociální práce chápe vnímání etiky v soc. práci. Toto sice výslovně neříká, uvádí však např., že etické kodexy a etika neodmyslitelně k sociální práci patří. V úvodu popisuje kromě cíle práce i metodu a strukturu, obojí logicky srozumitelně, jediný otazník mám u situací z praxe v souvislosti s „řešeními dle vybraných etických teorií“. Obávám se, že takto uvažovat o etických teoriích – jako izolovaných zdrojích řešení praktických situací nelze.

Popisovat obsah práce zde není třeba, považuji jej za smysluplný, jednotlivé kapitoly za poctivě zpracované, text čtivý a fakta důsledně odkazovaná z relevantní literatury. Práci tedy považuji za venkoncem příkladnou, nicméně mám k ní následující připomínky či podněty pro autorku:

Pokud autorka zmiňuje současnou tvorbu profesního zákona, pak vychází jen z jedné části diskuse; pravdou ovšem je, že v práci zanedbané hlasy (námitky proti zákonu) se výrazněji projeví až po půli ledna 2014 (s. 17, 31, aj.). V této souvislosti na s. 46 autorka píše „potřebujeme k tomu zřídit profesní komoru....“ není jasné, koho myslí oním „my“; v komunita sociálních pracovníků v tomto není zdaleka jednotná, pokud se ztotožňuje s odkazovaným názorem Igora Tomeše, bylo by dobré tak uvést.

V textu autorka srozumitelně představuje relevantní názory k tématům jednotlivých kapitol, ale jen je pokládá vedle sebe (S.18/19 názory z publicistického rozhovoru, motivy ke studiu s. 23/24;5 osobnost soc. prac.) aniž by je nějak komentovala.

Když autorka popisuje jednotlivé přístupy k profesionalizaci soc. práce, považuji některé pasáže na s. 33, 34, 37 nejasné. Pracovník má mít teoretické vzdělání, které by mu (spolu se zkušeností) pomohlo nahradit teoretické zvládnutí metodiky? „Kritika se týkala neschopnosti odlišit rozdíl mezi naučeným a přežitým v důsledku čeho se sociální pracovník distancoval od praktických zkušeností a řešení hledá pouze na základě vědeckého poznání“. „...větší důraz je kladen na model profesionální, utvrzený povinnostmi k zaměstnavající organizaci (technicko-byrokratický model) a osobním závazkem k práci na společenské změně (angažovaný/radikální)“ - je-li větší důraz kladen na model profesionální, proč a v jakém smyslu jsou ve stejné větě jmenovávány



zbývající dva modely? „Sociální práce (se?) nemůže dostat do role ‘profesionálního experta’ ... protože... je vykonávaná ve státem podporovaných organizacích“ - proč tak autorka soudí?

Na s. 38 autorka uvádí Musilovu typologii ve dvou variantách v tom smyslu, že čtyřtypá varianta předcházela třítypé. Žel u odkazu na publikaci (i v seznamu literatury na s. 93) autorka neuvádí rok vydání, sborník byl vydán 2008 a Musil se v něm odkazuje na článek z 2/08 SP/SP, svou typologii tedy rozšířil.

V bodě 7.4 (s. 41/42) autorka uvádí tři paradigmaty soc. práce, dvě rozvádí v samostatných odstavcích – proč třetí nikoliv?

Na s. 46 autorka píše, že kodex se může stát překážkou samostatného rozhodování pracovníka, který bude jednat dle kodexu, namísto upřímné etické reflexe situace. To si při obecnosti zásad v kodexech neumím představit, jak tato situace může nastat?

Na s. 49 autorka uvádí vybrané etické teorie, postrádám zdůvodnění výběru. Když autorka na s. 51 představuje deontologickou teorii, uvádí, že „s druhými lidmi bychom neměli jednat jako s objekty či prostředky pro splnění našich cílů...“ zapomněla zde uvést důležité slovo „pouze prostředky“ (v přímé citaci výše uvedla dobře), neboť toho, že druhý člověk se z určitého hlediska stává prostředkem dosažení našich cílů se nevyvarujeme, nesmí však být pouze prostředkem. Také mi není zcela jasná myšlenka, že v deontologické etice nejsou dostatečně respektovány následky jednání – předpokládám že nejsou brány v úvahu pro čistě mravní hodnocení činu, ale jinak je tato etika respektuje.

Pokud se týká výzkumného šetření, vypadá na první pohled formálně dobře zpracované, obsahující řadu náležitostí. Nicméně se domnívám, že některé náležitosti nejsou dobře uchopené. Cíle výzkumu, autorka uvádí jeden cíl (asi hlavní) a dva dílčí cíle. Domnívám se, že dílčí cíle mají být nějakým „dílem“ cíle hlavního, řeším si nějaký díl, který mě k hlavnímu cíli vede. Pokud v úvodu práce píše, že cílem je zkoumat rozdíly v pojetí SP, pak toto by mohlo (za určitých shora zmíněných předpokladů) být cílem hlavním pro uvedené dílčí cíle. Ale pokud cílem je zkoumat „typy pojetí sociální práce dle Musila“, tak s tím řešením situací dle vybraných etických teorií nesouvisí, Musil to ve své typologii neuvažuje. A podobně druhý „dílčí cíl“ - důležitost etiky a etických kodexů pro studovanou fakultu. Uvedené tedy považuji za tři rovnocenné cíle.

Hypotézy – autorka zničeňož nic uvádí šest hypotéz, táži se proč je vůbec potřebuje. Domnívám se, že vymyslela cíle, aby jich dosáhla vymyslela si k nim dotazníkové otázky, které pak vyhodnotila. Jedna z možných definic hypotéz zní: „Hypotéza je očekávání o charakteru věci, vyvozené z teorie.“ Protože postrádám jakékoliv vyvození z teorie, domnívám se, že autorka vychází z jiné definice hypotéz, z jaké?

U výběru vzorku mám dojem, že může být přeprogramováno zkreslení – předpokládám, že nás zajímá vliv školy, oboru. Studenti prvního ročníku navazujícího studia např. ESP budou mít vědomí např. užitečnosti etiky dané nikoliv oborem samým, ale předchozím Bc. studiem, čili



někteří ZSF a jiní TF (sběr dat probíhal od listopadu!). Protože autorka se na předchozí studium ptá, čili je umí rozlišit (což cením), tak by mohla pak rozlišit i odpovědi – dle předchozího studia.

Ve výsledcích výzkumu uvádí někde chybné údaje – jinak v tabulce a jinak v textu např. s. 59 (jednou 47 a poté 37). s. 63 (jednou 5, pak 6), s. 68 (jednou 76, pak 77); předpokládám, že jde o překlepy, a vše jsem nekontroloval.

Na s. 78 mi není jasná souvislost mezioborové spolupráce a citovaného kodexu, míní tím autorka souvislost spolupráce a předávání informací?

Podstatnou námitku mám k metodologii zjišťování „řešení situací dle etických teorií“. K používání etických teorií existují publikované články, se kterými autorka byla během studia seznámena (Jínek, Fischer, Nečasová), kde se autoři snaží dovodit, že nelze spojit určité konkrétní řešení jednoznačně s určitou etickou teorií – a k tomu ani etické teorie nemají sloužit. Autorka ovšem na tomto předpokladu tuto část výzkumu staví, nabízí tři různá řešení konkrétní situace, dle vybraného řešení pak interpretuje (např. „z toho se dá usuzovat, že při řešení by se řídili teorií utilitarismu“). Pro ilustraci – v otázce č. 16 si odpověď „zatím nerozhodnu, zjistím, jaké následky by mělo odebrání i neodebrání pro rodinu a dítě“, kterou autorka přisoudila jednoznačně utilitarismu – mohu vybrat i jako člověk řídicí se deontologií – neboť za svou povinnost považují před definitivním rozhodnutím zjistit, zda jedním či druhým řešením se dítě nestává jen prostředkem něčeho a nikoliv účelem samo o sobě.... (Nehledě k tomu, že odpověď č. 2 v dané otázce je trochu matoucí – když uvádí „že situace není tak špatná“ - mohu rozumět tak špatná aby to odpovídalo nutnému odebrání dětí dle zákona). Podobně u otázky č. 17 jsem schopen na všechny otázky schopen odpovědět jak jako člověk vychovaný utilitarismem, tak Kantem. Atp.

Při vyhodnocení „hypotéz“ se domnívám, že není správné považovat „hypotézu“ 5 za potvrzenou (hypotéza předpokládala, že většina nějak odpoví), rozdíl mezi oběma skupinami je menší než jedno procento – nemůže to znamenat, že skupiny jsou spíše stejné, a tudíž je sporné jednoznačně potvrdit, že studenti jedné fakulty přikládají něčemu větší význam než studenti fakulty druhé?

V práci je snesitelný (a odstranitelný) počet chyb a překlepů. Čísla poznámky pod čarou mají někdy (např. s. 40, 43) různý formát. Autorka jako zkratku oboru používá někde správné SCHP (s. 21, 85), jinde mylné CHAS (např. s. 57, 79).

Závěr: práci považuji za zajímavou, oceňuji snesený a utříděný materiál k jednotlivým kapitolám, práci dle mého škodí nejvíce uchopení výzkumu (cíle, hypotézy, interpretace etiky). Nicméně odhlédnu-li od toho i samotné výsledky odpovědí na otázky pro mě byly zajímavé, ač se autorka nedopouští možných interpretací určitých rozdílů z odpovědí studentů jednotlivých oborů, je možné je vnímat. Práci rozhodně doporučuji k obhajobě.